

Herfst 2023

Kleefkruid

*Instituut voor natuureducatie
en duurzaamheid.*

Contactblad IVN Raalte

Inhoudsopgave

Colofon	3
Kun je pas van de natuur genieten als	4
Van de redactie.....	5
Op zoek naar	5
Waardering voor kwart eeuw watervogeltellingen	6
Boerendag Stöppelhaene 2023.....	9
Na deze cursus zie je meer als je buiten bent.....	10
Houd ons water gezond!!!	13
Pootje baden.....	14
Korenveld	15
Lezen dit boek !!	16
Vogel van het jaar 2023: De Bonte Piet!	17
In gesprek met... Jan Overesch	20
Het Gentiaanblauwtje	24
Natuur dichtbij huis	25
Attentie!!!	26
Hoor wie klopt daar kinderen.....	26
Jaarverslag Werkgroep Gierzwaluwen 2022.....	27
Vijf sterren hotel!.....	29
Vroege en late steenuilen.....	30
Vers van de vegetarische slager	33
Kraters tussen de tegels.....	34
Krapte op de woningmarkt	35
Diefstal	37
Pauze	37
Facebook.....	38
Geef je mening	38
Bestuur en coördinatoren	39
Programma van IVN Raalte	40

Colofon

Kleefkruid

Kleefkruid is het contactblad voor leden en donateurs van IVN Raalte, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid. Kleefkruid verschijnt 3 maal per jaar.

Redactie:

Meike Wittermans
Marie-José van Beurden
Westdorplan 16
8101 BE Raalte. tel. 353751
kleefkruid@outlook.com

Contacten adverteerders:

ivnraalte@gmail.com

Lay-out:

Jos Harink
De Spinde 37
8102 LA Raalte. tel. 362944
j.harink@gmail.com

Drukker:

Grafisch Centrum Salland
www.grafischcentrumsalland.com

Contributie

Leden: € 17,50; jonger dan 18 jaar of tweede lid binnen een gezin: € 7,--.
Contributie jeugdleden: € 7,--.
Donateurs: € 10,--.

Machtiging:

Het bestuur vraagt leden die IVN nog geen machtiging hebben gegeven voor het automatisch overmaken van de contributie, contact op te nemen met het secretariaat.
Bankrek: NL06 RABO 035 45 71 710

De meest actuele informatie staat op onze website:

www.ivn.nl/afdeling/ivn-raalte

Wil je Kleefkruid voortaan graag digitaal ontvangen?

Mail dan naar:

ivnraalte@gmail.com

Onder vermelding van:
naam, adres en mailadres.

Dan kunnen de gegevens genoteerd worden in de ledenadministratie.

**Kopij voor
volgende kleefkruid**

**inleveren
vóór 1-12-2023
bij M.J. van Beurden
kleefkruid@outlook.com**

Kun je pas van de natuur genieten als ...

Kun je pas van de natuur genieten als je het zeer moeilijk maakt voor jezelf?

Je wandelt (niet fietsend, dat gaat te snel) door de natuur. Je hoort een fraai melodietje. Ergens zingt een vogel. Je luistert en geniet ervan. Dat moet toch genoeg zijn? Nee niet voor de echte natuurliefhebber. Die wil weten welke vogel daar zo mooi fluit. Dat kan tegenwoordig heel gemakkelijk met een app opgespoord worden, althans als het niet een kakafonie van geluiden is. En dat is 's morgens vroeg in de lente vaak het geval. Maar stel dat het wel op die manier lukt, dan is dat de ware liefhebber toch een eer te na. Hij wil het zelf met zijn eigen oren en brein opsporen. Voordat je zover bent duurt echter jaren. Jaren van steeds maar weer naar die vogelzangcursus. Zeker geen straf, maar je moet er wel steeds snel bij zijn om er een plekje te veroveren. Als het je uiteindelijk lukt om lied en vogel op de juiste wijze aan elkaar te koppelen, dan is er wel de volmaakte voldoening.

Een zelfde verhaal kan ik opstellen over planten. De werkgroep Wilde Planten besloot om dit jaar weer eens een cursus determineren te gaan geven. Maar zou daar tegenwoordig nog belangstelling voor zijn nu er tig apps zijn om de naam van een onbekende plant snel op te sporen? Ja dus! Maar liefst 20 enthousiaste cursisten staan snel klaar en te trappelen van ongeduld om de eerste beginselen van het determineren onder de knie te krijgen. Dat valt nog niet mee. De beloning is echter groot. Een eenvoudig plantje als de boterbloem blijkt nog vele geheimen te bevatten die je echter pas waarneemt als je de plant onder een vergrootglas houdt. Conclusie: als je er echt moeite voor doet om een plant goed te bestuderen dan kun je er nog meer van genieten.

En dan heb ik het nog niet gehad over paddenstoelen. Daarbij is het nog moeilijker om er de juiste naam bij te vinden. En dat moet je dan tijdens één excursie onder de knie krijgen...?

Een verslag van een plantendetermineercursist vindt u elders in dit nummer.

Jan Hendriks

Van de redactie

In dit kleefkruid hebben we weer gebruik kunnen maken van de prachtige foto's van onze eigen natuurfotografen. Hartelijk dank hiervoor. Ze fleuren het blad op en maken de onderwerpen "lekker leesbaar". Van eenvoudige en leuke berichtjes met een mooie foto erbij tot prachtige verslagen met duidelijke grafieken en foto's.....dit alles maakt "ons eigen kleefkruid."

Het is bijzonder, hoeveel mensen van ons zich al jarenlang inzetten voor de natuur, zoals onze watervogeltellers, die al 28 jaar trouw de plassen bezoeken en er verslag van doen. En nu ook van hun "beloningsuitje" naar de Marker Wadden.

In dit blad is ook het jaarverslag 2022 van de gierzwaluwen te vinden en voor een kijkje achter de schermen bij een biologisch bedrijf, zijn we bij Jan Overesch op bezoek geweest. Heb je zelf ook een biologisch bedrijf en wil je er iets over vertellen in kleefkruid, meld je dan aan bij: kleefkruid@outlook.com

Veel leesplezier

Op zoek naar ...

Nieuwe coördinator weidevogels.

Onze huidige coördinator Hindri Kuipers moet één jaar nadat hij deze taak op zich genomen heeft, constateren dat die job in combinatie met een reguliere baan toch te veel is. Jammer. Hij deed zijn werk met veel passie en inzet. Hindri heel veel dank voor alles wat je in die korte tijd voor de weidevogels betekend hebt. Maar nu zoeken we nog een opvolger. Wie voelt hier iets voor of weet iemand die daar geschikt voor is?

Nieuwe voorzitter.

En nog steeds is er geen nieuwe voorzitter in beeld. Ondergetekende vervult deze taak al in blessuretijd. Maar daar komt ook een eind aan. Dus nogmaals de oproep aan ieder. Weet je iemand die deze uitdagende job op zich wil nemen? Informatie kunt u altijd bij mij opvragen.

Jan Hendriks

Waardering voor kwart eeuw watervogeltellingen

Op 26 mei 2023 om 7.15 uur kwamen we met zes van de zeven vaste watervogeltellers samen op de carpoolplaats bij kruispunt Bos. We hadden goedkeuring van het IVN-bestuur, (waarvoor dank) om samen naar de Marker Wadden te gaan. Dit uitje was bedoeld, om ons 25ste teljaar te vieren, maar kon toen vanwege Corona niet plaats vinden. Maar....wat in het vat zit verzuurt niet: dan maar in ons 28ste teljaar.

We hadden kaarten voor de overtocht met de boot vanuit Lelystad Haven. Een "zeilboot" met motor, waar de bezoekers ruim op konden staan of zitten. Om half 10 vertrokken we en voor elfen waren we op de Marker Wadden. Er heerste een gemoedelijke sfeer onder de tellers en de andere bezoekers met wie we de overtocht maakten.

De Marker Wadden, ook wel de Windwadden genoemd, betreft een door mensen aangelegd gebied van meerdere eilanden met veel paden, uitkijkposten en bruggetjes. Er is zelfs een restaurant en een strand. Aangelegd (start was in 2016) met klei, slib en zand uit het Markermeer en bedoeld om natuurwaarden in dat gebied tot ontwikkeling te brengen, boven en onder water. Natuurmonumenten, Rijkswaterstaat en Boskalis hebben gezamenlijk dit robuuste project gerealiseerd met onder andere opbrengsten van de Postcode Loterij.

De onbewoonde, wat moerassige eilanden trekken ondertussen talrijke waterplanten, schelpdieren, vissen en vogels. De Marker Wadden zijn vogel eilanden bij uitstek. De vogels rusten, broeden en foerageren hier in grote getale en in de diverse kijkhutten is dat prima te bekijken. Ook botanici kunnen hier hun hart ophalen met de verschillende soorten, waaronder diverse zegges.

Na een lekker bakkie koffie zijn we gaan wandelen, maar eerst hebben we even stil gestaan bij 25 jaar vogels tellen, waarin helaas twee van onze tellers zijn overleden namelijk Han van Duivendijk, geboren 17 juni 1956 en overleden 14 mei 2010 en André Alferink, geboren 26 januari 1958 en overleden 28 oktober 2018. Er hebben in de loop van de jaren twintig vaste tellers meegedaan, dat zijn mensen die meer dan een jaar hebben geteld en ruim twintig mensen die enkele keren een telling hebben meegelopen. Al deze mensen hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het monitoren van de vogelstand in Nederland.

Wij hebben 40 soorten vogels gezien op die bewuste dag (geturfd door Gerard Alfrink). Maar ook een paar opruimers in witte overalls, gewapend met een blauwe vuilniszak, die vogels aan het opruimen waren. Deze waren overleden aan het beruchte vogelvirus (vogelgriep). Deze ziekte moet men niet onderschatten, er kunnen watervogels, pluimvee maar ook zoogdieren aan overlijden en deze zoönose kan zelfs nog worden overgedragen op mensen, al is de kans dat mensen het krijgen gering.

Bij deze 40 vogelsoorten behoren ook wel zeldzame vogels. Te noemen zijn veel rietvogels zoals de Karekiet, de Rietzanger, maar we hebben ook Baardmannetjes gezien! Deze vogels zie je vaak niet buiten het riet. We hadden het geluk dat we een Roerdomp hoorden en op een gegeven moment zagen we deze bijzondere vogel ook vliegen. Wat een aparte ervaring is dat! Onderweg spotten we

een dappere, Kleine Plevier, die broedde gewoon langs het wandelpad waar heel wat mensen langs kwamen en stil stonden om foto's te maken.

De terugweg per schip ging net zo voorspoedig als de heenweg. De schipper (dezelfde als die ochtend) toonde veel interesse voor zijn gasten en knoopte een praatje aan met ons groepje. Na het autorijte terug hebben we weer op de carpoolplaats afscheid van elkaar genomen, nadat we de kosten die waren gemaakt door zessen te hebben gedeeld en afgerekend. Ook hebben we een kleine inzameling gehouden voor een zieke medeteller. Deze medeteller heb ik de volgende dag namens ons allen een cadeautje gebracht.

Uit naam van alle tellers: I.V.N-bestuur bedankt!

Hein Kogelman

Groepsfoto is gemaakt door Hein Kogelman en het aantal soorten is geturfd door Gerard Alferink.

Foto baardmannetje komt uit het archief, is van Pascal Hendriks.

Nieuwsgierig naar onze biologische boerderijwinkel?

Struinpad • Modderpoel • Boerenpret puzzeltocht

Hondemotsweg 40 | 8101 NJ Raalte | 0572 39 16 74
info@overesch.nl | www.overesch.nl

- ✓ Voor al uw ontwerp en drukwerk
- ✓ Printen / inbinden
- ✓ Posters, stickers, spandoeken en canvas
- ✓ Foto's, logo's of teksten op spiegels
- ✓ Borduren en bedrukken badstof
- ✓ Originele relatiegeschenken
- ✓ en nog veel meer.....

www.GrafischCentrumSalland.nl
Raalte, tel. 0572-381065

Boerendag Stöppelhaene 2023

Zal de koolmees dan die met het grotere gat nemen en de pimpelmees die met het kleinere gaatje?" Bij een andere kast was er ongeloof over hoe de vogel dan wel IN de kast moest komen. (Het gat in de nestkast voor de gierzwaluw is niet meteen te zien en de vogel lijkt er te groot voor). Er werden heel wat formulieren ingevuld.

Een mooie dag en ondanks de 2 stortbuien hadden we veel bezoekers. Dit jaar was de opdracht om de juiste vogel bij de juiste nestkast zetten. Dat was voor een enkele bezoekers nog wel een uitdaging: "kijk, bij de ene nestkast is het gat iets groter dan bij de andere.

In de nestkast van de kerkuil lagen op een bedje van stro een aantal braakballen. Dat prikkelde een meisje om te vragen of ze er een paar mocht meenemen om uit te pluizen. Blij liep ze er mee weg. Een ander kind griezelde erbij.

Voor de jongere kinderen waren er dierenfoto's met een letter. Op een formulier konden ze die invullen, zodat er een woord uit kwam. Alle kinderen mochten nadien een Happy stone uitzoeken.

Tekst en foto's: *Ine Kappert*

De stenen zijn beschilderd door Rob en Ceciel Wolfkamp.

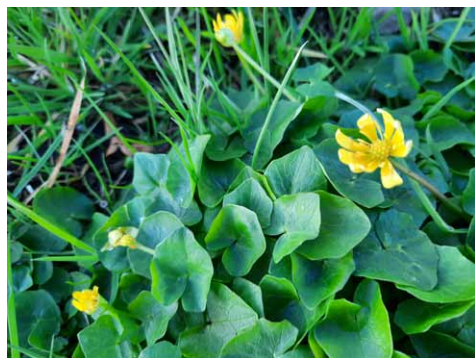

Na deze cursus zie je meer als je buiten bent

Jarenlang koesterde ik de rustgevende gedachte dat het koninginnekruid in mijn tuin een echte valeriana was. En meende ik dat het uitbundig bloeiende zeepkruid luisterde naar de naam flox, ofwel vlambloem. Ik had het in beide gevallen mis, zoals ik veel meer planten niet bij de juiste naam kende. Daarom besloot ik als natuurliefhebber om me op te geven voor de cursus Wilde planten, die IVN Raalte organiseerde in samenwerking met FLORON Nederland.

Ik bleek niet de enige. Met minstens vijf belangstellenden zou de cursus doorgaan, het werden er maar liefst twintig waaronder ook deelnemers uit Heino, Holtten, Hellendoorn, Nijverdal en zelfs Hengelo. De vier cursusavonden in maart, april, mei en juni in gebouw de Helpende Hands stonden onder leiding van de ervaren 'floristen' Jan Hendriks en Eduard Veldkamp, die allebei hun sporen hebben verdiend op het Carmel College Salland, en de enthousiaste coördinator Hanneke van der Kroft.

Op de eerste bijeenkomst kregen we – naast een kopje koffie of thee – meteen al een tak met doornige stekels voorgeschoteld, nog zonder blad maar met witte bloemen bestaande uit vijf kroonbladeren en meer dan tien meeldraden. Sommige cursisten mijzelf inclusief dachten in eerste instantie aan meidoorn, het bleek uiteindelijk om een sleedoorn te gaan. Daarna was het tijd voor een andere bloeiende voorjaarsbode: het met gele bloemetjes getooide speenkruid.

FLORON, dat zich inzet voor onderzoek naar en het behoud van de Nederlandse wilde flora, biedt jaarlijks een basiscursus aan waarbij in veertien wekelijkse onlinelessen allerlei plantenfamilies en soorten de revue passeren. Met duidelijke uitleg door cursusleider Stef van Walsum, waarbij allerlei onderdelen van planten worden behandeld. Zoals vlag, kiel en zwaarden van vlinderbloemigen, en hauwen ofwel de zaaddozen van kruisbloemigen.

Aan de hand van zulke kenmerken kun je de verschillende plantensoorten herkennen, waarna je door te 'sleutelen' met Heukels' Flora van Nederland (24e druk) of

eventueel de Veldgids Nederlandse Flora van Eggelte (14e editie) uiteindelijk op de exacte naam uitkomt.

Voor het echte priegelwerk komen een loep en een puntige pincet goed van pas. Ook voor het huiswerk dat bij elke internetles hoort.

Normaliter kost deelname aan de online cursus van FLORON 119 euro. Als je het mij vraagt een redelijke

prijs, maar dankzij de samenwerking met IVN Raalte werd het slechts 35 euro. En dan krijg je er niet alleen die vier cursusavonden in Raalte bij, maar ook nog eens twee excursies! De eerste was op pinksterzaterdag, 27 mei, in de wilde-bloemenstroken rondom het Hoftheater.

Deze ruim vijf jaar geleden door de gemeente ingezaaide terreinen zien er nog fleurig uit en zijn nog niet overwoekerd door gras. Docenten Jan en Eduard wezen ons op allerlei soorten wilde planten, zoals beemdkroon en - op nattere gedeelten – zelfs orchideeën.

Veertien dagen later was het ondanks de hitte ook gezellig druk bij de excursie op natuurgebied het Hoge Broek, onder de rook van camping Krieghuusbelten. Om de opslag van jonge boompjes zoals elzen en wilgen tegen te gaan maait eigenaar Natuurmonumenten deze terreinen tweemaal per jaar. Op maandag 12 juni zou dat weer gebeuren, in de dagen daarvoor leidde Jan Hendriks enkele excursies door het kwetsbare natuurgebied dat normaal gesproken is afgesloten voor publiek. Met mijn medecursisten konden we deze zondagmiddag ook diverse soorten wilde orchideeën bewonderen. Zoals de rietorchis en de welriekende nachtorchis. Vanwege de geplande maaibeurt mochten we tijdens ons bezoek, de allerlaatste ex-

cursie, zelfs een orchideetje plukken. Mijn rietorchis, die anders een dag later weggemaaid zou worden, bloeide thuis nog een week lang prachtig paars op de vaas.

Als afsluiting van deze cursus was er op zondagmiddag 3 september – na de sluitingsdatum voor deze editie van Kleefkruid – nog een laatste excursie in het Hoge Broek, ook voor de cursisten. IJs en weder diende moet dan de parnassia weer bloeien, een van de fleurige iconen van dit voor velen nog onbekende natuurgebiedje onder de rook van Raalte.

'Na deze cursus zie je en geniet je meer als je buiten bent. We hopen velen van u even enthousiast te maken als wij zijn over hoe mooi en veelzijdig de natuur om ons heen nog steeds is', schreven Hanneke, Eduard en Jan begin dit jaar in hun oproep om mee te doen aan de cursus Wilde planten. Nou, dat is prima gelukt!

Benny Koerhuis

- 1e foto: *Zweefvlieg zoekt nectar in bloeiende flox. Oh nee, zeepkruid!*
Foto Benny Koerhuis
- 2e foto: *Bloeiend speenkruid* Foto Benny Koerhuis
- 3e foto: *Excursie op natuurgebied het Hoge Broek.*
Foto Hanneke van der Kroft
- 4e+5e foto: *Op het Hoge Broek bloeien in juni ondanks de droogte de wilde orchideeën.*
Foto's Eduard Veldkamp

Houd ons water gezond!!!

Eigenlijk zou het overbodig moeten zijn, om hier nog eens aandacht voor te vragen. Maar er zijn nog te veel mensen, die medicijnen door het toilet spoelen. Vaak niet bewust van de gevolgen.

Daarom deze reminder:

Lever ze in bij de apotheek!

Arjan Schepers Vaste Planten

kwekerij van bijzondere vaste planten

Hakkershoekweg 9 Mariënheem
info@arjanschepers.nl

tel 06-41271997
www.arjanschepers.nl

Pootje baden...

...het beloofde weer een zeer droog jaar te worden - 2023, dat begon in juni, met de hele maand temperaturen rond de dertig graden. Overal zag je de natuur verdrogen, het gras werd geel en knisperde onder je voeten. Dat duurde nog een eind in juli maar toen kwamen er een aantal winderige dagen, die een aankondiging bleken naar een ander weertype. Niettemin; dat loste de droogte nog niet op, met name het (grond-)water tekort. Overal stonden beekjes en sprengen(!) droog. Zo ook op de Sprengenberg, te Haarle. Maar: de natuur probeert te allen tijde voortgang te vinden. Dat bleek omdat er toch regelmatig paddenstoelen waren te vinden.

Zo bracht ik een bezoekje aan het 'Heksenhuisje' op de Sprengenberg, eens het badhuisje van de familie van Wulf-ten-Palthe. Dat stond aan een klein zwemvijvertje op het landgoed en werd gebruikt door de familie om zich om te kleden. Die vijver staat nu allang droog, omdat de keileemlaag lek raakte; waarschijnlijk doorpriemd door boomwortels. Daarmee verloor het huisje zijn functie en raakte in ongebruik. Later is het gebruikt door scholen in Haarle om er zgn. kabouter activiteiten te laten plaatsvinden; vandaar 'Heksenhuisje'.

Ik was daar op 16 juli en liep er beetje rond in de aanliggende rododendrontuin, toen ik plotseling aan de voet van een boom een bundel paddenstoelen ontwaarde – jawel een Bundelzwam. E.e.a. stond helemaal aan de rand van de voormalige vijver en dat vond ik wel wat humoristisch, want ik kon de paddenstoel identificeren als 'Spoelvoetcollybia'.

SPOELvoet nota bene. Wel erg toepasselijk als je met je voeten aan de rand van een vijver staat ! Maar ja, what's in a name; pootje baden heeft er niets mee te maken, wel met de vorm van het ondereind van de steel; die lijkt op een zgn. schietspoel van een weefgetouw en daar berust de naam op: Spoelvoetcollybia, in verse toestand een sfeervolle paddenstoel om tegen te komen... helemaal in droge tijd!

Overigens zijn er over het Heksenhuisje nog een paar aardige legendes te vernemen, maar die moet je zelf maar eens komen luisteren tijdens een rondleiding op de Sprengenberg. Kijk daarvoor op:

<https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/de-sprengenberg>

...en dan deze nog:

...voor lange tijd kun je deze snuiter nog elk jaar op dezelfde plek tegenkomen. Een parasiet, want eerst maakt hij de boom dood en daarna is-ie nog jarenlang op de stronk aan het kluiven. De Reuzenzwam; deze stond op 3 augustus dit jaar aan de Schaarshoekweg, maar hij is al op vele plaatsen opgedoken. Ga gauw kijken, want in verse toestand is ie het indrukwekkendst. Overigens valt deze zwam voornamelijk verzwakte bomen aan; die moeten plaats maken voor nieuw en vitaal leven. Zo werkt de natuur nu eenmaal...

Met vriendelijke groet,
Die padd'nstoel'nkjerl

André Houter

Korenveld

In dit herfstnummer een mooi zomers plaatje van een korenveld op De Worp, gefotografeerd door

Thea Bos.

“Het deed mij denken aan Toscane” schrijft zij erbij.

Lezen dit boek !!

De uitvinder van de natuur.

Het avontuurlijke leven van Alexander van Humboldt. (1769-1859)

Auteur: **Andrea Wulf.**

Ik moet eerlijk toegeven: ik had nog nooit van die man gehoord. Maar geprikkeld door zeer lovenswaardige recensies besloot ik toch deze dikke pil (572 pagina's waarvan 150 bronnen etc.) aan te schaffen. En daar heb ik geen seconde spijt van gehad. Het boek heeft me echt omvergeblazen, zo overdonderd werd ik door zijn levensverhaal.

Op briljante wijze heeft Andrea Wulf de begaafde naturalist en geograaf, die ooit de bekendste man van Europa was, tot leven gewekt. Hij was wellicht de meest avontuurlijke wetenschapper aller tijden. Hij reisde de hele wereld over.

Hij was een visionair die zijn tijd ver vooruit was. Al in 1800 stelde hij als eerste wetenschapper vast dat door toedoen van de mens klimaatverandering optrad.

In zijn tijd wereldberoemd, nu bijna vergeten. Toch bestaat er geen enkel persoon naar wie zo veel plaatsen, gebergten, parken en planten (300!) zijn genoemd over de gehele wereld. Van Zuid-Amerika, Noord-Amerika, China tot Antarctica toe. En met name in Duitsland.

Hij wordt beschouwd als de eerste ecooloog. Hij doorzag de samenhang in de natuur als geen ander voor hem en was hiermee een wegbereider voor vele geleerden na hem, waaronder Charles Darwin.

Maar waarom is hij grotendeels vergeten? Hij was een van de laatste generalistische geleerden en overleed in een tijd dat de wetenschappelijke vakgebieden specialistischer werden en meer geïsoleerd kwamen te staan. Bovendien was hij een Duitser. Door de oorlogen in de vorige eeuw ontstond een anti-Duits sentiment. Dat leidde ertoe dat Duitse boeken op de brandstapel werden gegooid.

Maar door dit boek krijgt hij de rechtmatige plaats in de eregalerij van de natuurwetenschappers terug. En een grote plek in mijn hart.

Het boek is bij mij te leen.

Jan Hendriks

Vogel van het jaar 2023: De Bonte Piet!

De Bonte Piet? Is dat een vogel? Jazeker, deze oer-Hollandse vogel staat ook wel bekend onder de naam: De scholekster. In 2008 ook al vogel van het jaar. Laten we deze vogel eens nader beschouwen:

De volwassen scholekster heeft oranje poten, snavel en dito kring om het oog. Verder is het verenkleed van man en vrouw gelijk, namelijk zwart/wit. Hij weegt tussen de 500 en 800 gram en heeft een lengte van 40 tot 50 cm. De juveniele (jonge) vogels hebben eerst nog grijze poten en de snavel is het eerste jaar nog niet op volle lengte en kleur. Voedsel bestaat uit wurmpjes en pieren en als Piet aan de waddenkust leeft, eet hij krabben en schelpdieren, die hij stuk moet slaan op harde ondergrond om bij de smakelijke inhoud te komen.

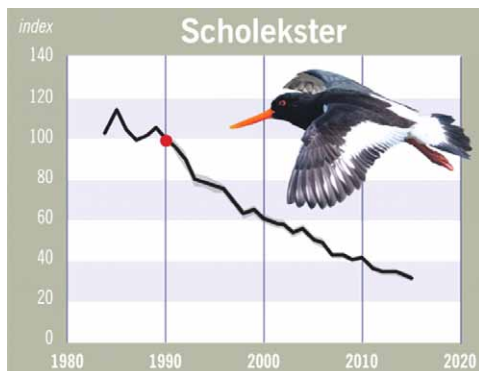

Foto van: vogel-spotter.blogspot.com
Jozef van der Heijden

De broedtijd is van half april tot begin juli en het legsel bestaat uit 3 tot 4 eieren, liggend in een klein kuiltje op de bodem. De broedduur is tussen de 25 en 27 dagen. Ze broeden in weilanden, akkerland, op platte daken en soms zelfs in knotbomen.

De jongen worden door de ouders gevoerd met voedsel van een behoorlijk eindje weg! In tegenstelling tot de meeste andere weidevogels, die in de buurt van het nest foerageren. De populatie vogels die hier broedt heeft een bereik van de kust tot aan de Ierse zee. In het binnenland verenigen ze zich na de broedtijd eerst in groepjes en verplaatsen dan geleidelijk naar de kust. Met het zakken van de temperatuur zakken ze steeds verder naar het zuidwesten en zuiden, uiteindelijk tot in Spanje en Portugal.

Vanaf 1985 nam het aantal scholeksters in Nederland toe en dan vooral langs de wadden. Helaas meten we de laatste jaren een afname met 35 %, onder andere door de kokkelvisserij, afscherming van mosselbanken en natuurlijk door de droogte van de laatste jaren in de weilanden. De snavels kunnen niet in de uitgedroogde en keiharde grond bij het voedsel komen.

Scholeksters komen in de meeste provincies voor, maar niet op de Veluwe en zeer weinig in Zuid Limburg. De wereldpopulatie werd in 2012 door Wedlands International geschat op 1 tot 1,6 miljoen vogels en in 2015 op 568.000 tot 700.800 exemplaren. Een dramatische achteruitgang, waardoor de scholekster nu op de rode lijst terecht is gekomen. Hun aantal neemt nog steeds af, hoewel scholeksters heel oud kunnen worden. Ze zijn gespot op wel 46 jaar oud, maar gemiddeld worden ze tussen 25 en 30 jaar oud.

*Foto Leeuwarder courant 27 juni 2021.
Jeugdwatch van Balk.*

In 2018 werd volgens SOVON het aantal broedparen in Nederland geschat op 30.000 tot 37000. In de gemeente Raalte nemen ze ook af als broedvogel en dat zien we tevens aan tellingen op de slaapplekken. De scholekster past zich

wonderwel goed aan, door van grasland naar maisland te switchen en soms zelfs te leven in bomen! Er worden nu paalwoningen voor de scholekster gemaakt in het water en als het kan met een plateau met kiezels of fijn grind bedekt. Hier zijn al positieve resultaten mee bereikt. Op platte daken bijvoorbeeld op het industrie-

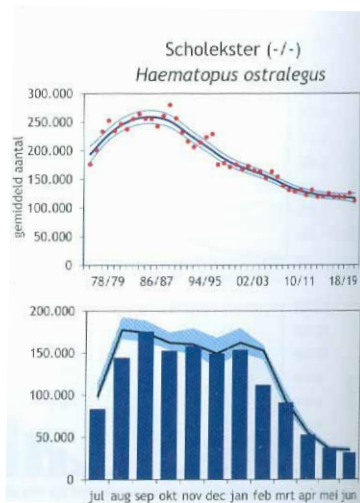
terrein nemen de aantallen weer toe! Bonte Kuikenpietjes die van de daken proberen af te komen bieden een koddig schouwspel. Tja, het blijft natuurlijk van origine een vogel van de platte grond....Hierdoor verongelukken er helaas een aantal, doordat ze bijvoorbeeld in een afvoerpijp terecht komen. Hier kan heel gemakkelijk wat aan gedaan worden door deze gaten te dicht-

meteen bladkorf of een stuk gaas. Sovon zoekt vrijwilligers die de vogels op de daken willen inventariseren en aantallen kunnen doorgeven. Tevens te helpen om korfjes en gaas te plaatsen. Zo kan de trend van het dakbroeden per provincie in beeld worden gebracht en het aantal succesvolle legfels verhoogd. Iedereen kan meehelpen, het is belangrijk werk!

Geïnteresseerd?? Meld je dan bij Marcel Wortel: scholeksterophetdak.nl

Gelukkig zijn er al meerdere projecten gestart. Op Vlieland zijn bijna 20 scholeksters uitgerust met zogenaamde UvA-BiTS trackers en dit aantal wordt meer. Dit zijn zenders waarmee verplaatsingen en gedrag in rust- en fourageergebieden nauwkeurig kunnen worden geregistreerd. Ze gaan op zonne-energie en zijn ex-

treem licht. De gezenderde vogels horen bij verschillende onderzoeken van universiteiten in den lande om conclusies te kunnen trekken over de achteruitgang. Doelstelling is om programma's te schrijven om de achteruitgang van de scholekster een halt tot te roepen. En dat is noodzakelijk om deze soort te kunnen behouden.

Diegenen die wel eens op Vlieland geweest zijn, kennen vast de Vliehorst: Vlakbij is een belangrijke soosplaats en rustgebied van de scholekster en ook de mosselbanken langs de Waddenkust zijn belangrijke voedselbronnen. Toch gaat het aantal elk jaar met 5% achteruit. Om de scholekster in stand te houden moeten ze een broedsucces hebben van 0,35 jong per paar, maar helaas

Foto Edwin Stienen

wordt nog geen 0,09 jong per paar vliegvlug. Je hoeft geen wiskundige te zijn om te begrijpen dat de scholekster onze hulp hard nodig heeft! Als je geïnteresseerd bent, meld je dan bij Marcel Wortel op het email adres: marcel.wortel@sovon.nl.

Hein Kogelman

Bron :Sovon, Wikipedia en Limosa.

2500 m² fiets- bromfiets- en tuinplezier!

K KRUIPER
Fietsen
Bromfietsen
Tuinmachines

Tel. 362800
Aahstraat 15
Raalte

Over biologisch boeren en buitengewoon gelukkige varkens

“Aan de ogen van mijn varkens kun je heel goed zien dat ze gelukkig zijn”, zegt Jan Overesch, biologisch ondernemer uit Raalte. Ik sta oog in oog met zijn dieren in de buitenstal. Ja ik zie het! Ze hebben heldere, blauwe, ogen en kijken me onderzoekend aan. Ze hebben ook gewoon een staart. ***“Die hoeft er niet af”,*** legt Jan uit, ***‘want ze vervelen zich niet, zijn rustig en niet gefrustreerd of bang. Ze hebben de ruimte, kunnen heerlijk in het modderbad woelen en gaan niet aan elkaars staart bijten. We leggen onze varkens graag in de watten’.***

Ik ben op bezoek bij de familie Overesch, aan de Hondemotsweg 40 in Raalte, waar het bedrijf sinds 1798 is gevestigd. Door ieder raam in huis kijk je uit op hun biologisch varkensbedrijf. De dieren spelen echt met elkaar, er bestaat zelfs zoiets als het gekke kwartiertje, dan racen ze de stal uit.... rechtstreeks naar de modderpoel!

Vroeger werden de dieren gehouden om het land te kunnen bemesten. Later werd het andersom, toen de akkerbouw grotendeels bestond om de dieren te voederen. In 1994 besloot Jan de (betrekkelijk gemakkelijke) overstap te maken naar de biologische akkerbouw en in 2002 volgde ook zijn varkenshouderij in de biologische richting.

De buitengewoon gelukkige varkens van Overesch

Die overgang had meer voeten in de aarde. Hij moest andere stallen bouwen, ander voer geven, andere techniek, andere leveranciers, andere klanten. Een heel ander levenen niet alleen voor de varkens.

“Als je het zó duidelijk in de kop hebt, zoals wij dat toen hadden, dan lukt het”, zegt Jan en zijn vrouw valt hem bij. ***“Als vroeger een boerenkind op het bedrijf van vader en moeder zei: Ik ga het helemaal anders doen als ik het overneem, ik ga biologisch boeren..... dan werd dat niet altijd met gejuich ontvangen. Nu is er veel meer begrip voor biologische landbouw en veel meer kennis, maar opvolging is heden ten dage niet meer vanzelfsprekend. Een nieuw, biologisch bedrijf beginnen is een enorm risico. De angst voor het onbekende is in al die jaren niet veranderd, al zijn er voorbeelden van succesvolle initiatieven genoeg in Nederland. Ook niet onbelangrijk is de financiële kant van biologisch boeren: De euro's stromen niet direct binnen. Het duurt enige jaren voordat je het predicaat biologisch op je product mag zetten”.***

Jan vindt dat het zeker waard, in ieder geval in natuur- en milieuopzicht. Hij beschrijft vurig hoe de grond sinds zijn beslissing biologisch te gaan ondernemen, zoveel beter is geworden, nu hij geen gif en kunstmest meer gebruikt: ***“De aarde is weer luchtiger, het veert echt onder je voeten. Met iedere bewerking die de reguliere boer moet doen, rijdt hij weer met de machines over dat toch al dichtgeslibde land. Regenwater loopt niet meer weg, het bodemleven, (dat mede zorgt voor vruchtbare aarde), wordt verpletterd en zonder al die chemische middelen komt er te weinig opbrengst van het land, tenminste.... te weinig in de ogen van de gangbare landbouw.”***

Hierop is inderdaad het Nederlandse agrarisch verdienmodel gebaseerd. Al jaren een ontsprekende trein; opbrengsten hebben hun top bereikt en de vruchtbaarheid van de grond een dieptepunt. Jan stapte uit deze trein, maar het duurde echt vele jaren, voordat de grond weer een acceptabele oogst opleverde. Ondertussen kan hij meer opbrengst genereren dan bij reguliere boeren. De vraag is of we dat nog wel willen!

Jan vertelt: ***“Wij hebben hier in deze regio het geluk, dat er nauwelijks ruilverkaveling heeft plaatsgevonden, daardoor is dit landschap mooi kleinschalig gebleven. Houtwallen, knotwilgen en coulissen zijn behouden. Elementen die voor onze teelten goed bruikbaar zijn: boomsingels als natuurlijke windbreker bijvoorbeeld, of bestaande slootjes als buffer voor droge tijden. Als je in deze tijd biologisch wilt gaan boeren in een gebied, waar je rekening moet houden met ingewikkelde machtsverhoudingen, dan komt de nieuwbakken biologische boer echt niet toe aan herstel van deze natuurwaarden. Eerlijk is eerlijk, het kost nu eenmaal meer inspanning om een heerlijk boerderijbrood te maken dan een smakeloos fabrieksexemplaar.”***

Jan en Mariet hebben het geflikt: De opbrengsten van het land verkochten ze eerst in een schuurtje, toen een grotere schuur en nu hebben ze een echte winkel met een regionaal netwerk! Zoon Rick zal deze lijn in de toekomst voortzetten. We lopen over het bedrijf, waar het een drukte van belang is. Ik zie een af en aan rijden van klanten voor de winkel, die allemaal kiezen voor (dier)producten van een beter leven.

“Wat smaakt er nou beter aan een stukje varkensvlees van jou Jan? Behalve dat je weet dat het dier een beter leven heeft gehad?”

Jan zijn ogen gaan twinkelen; als het over zijn dieren gaat wordt hij blij:

“Dit vlees is beter van structuur, doordat ze in alle rust kunnen opgroeien en meer bewegingsvrijheid hebben. Dan praat je over meer vlees en minder vocht. dat kun je echt zien aan het vlees zelf. Als je dan ook weet dat dit dier bijvoorbeeld geen schurft heeft gehad en geen antischurft preparaat, domweg omdat mijn varkens door hun betere huisvesting, geen schurft krijgen, dan smaakt het nog veel lekkerder!”

Ik vertel Jan waarom dit mij zo interesseert: In de 90-er jaren volgde ik HBO Milieu-kunde. Ze noemden ons de geitenwollen sokken. In die beginjaren was biologisch nog de ver van mijn bed show, te alternatief, te dromerig, de producten hadden het imago te duur te zijn en ook niet lekker of het deed niet wat het moest doen. Jan heeft een duidelijke ideologie, gestoeld op dezelfde biologisch verantwoorde principes van toen, maar is tegelijkertijd ook ondernemer. Iets dat wij toen heiligschennis vonden. Daardoor bleven onze goede ideeën steken in de marge van de economie.

Jan zou graag zien dat anderen zijn voorbeeld zouden volgen, maar nee, hij gaat niet demonstreren om zijn punt te maken, hij beseft dat het Nederlandse systeem niet zomaar op de schop gaat. Om binnen het reguliere systeem te kunnen functioneren moet je ook deel uit willen maken van dat systeem, ideologie of niet. Anders kun je er geen boterham mee verdienen en helpen banken of productschappen je ook niet verder. Ook dan sta je je eigen goede bedoelingen in de weg.

Jan benadrukt, dat gemengde bedrijfsvoering met akkerbouw en veeteelt, zoals zijn vader en grootvader dat hadden, veel voordelen biedt boven gangbare eenvoudige boerenbedrijven. Monocultuur put de bodem uit en kan uitlopen op uitbraak van ziekten en verloedering van dieren- en plantenrassen.

Hij legt uit: ***“Als je proeft hoe lekker, ziet hoe mooi en voelt hoe goed en vol een biologisch geteeld product is, dan pas weet je wat je al die jaren hebt gemist..... Behalve als je niet weet hoe het kan zijn, als je het nooit geproefd, gezien en gevoeld hebt..... ”***

Mensen zijn vaak vergeten, hoe heerlijk varkensvlees hoort te smaken! Dit is een verantwoord stuk vlees op je bord. iedereen mag het gerust zelf eens komen ervaren en de boerderij is opengesteld voor publiek.”

“Een groot verschil met vroeger, zijn ook de “nevenactiviteiten” die er op de boerderij plaats vinden; bedoeld om nieuwe dingen te ervaren en oude niet te vergeten. Workshops volgen, wandeltochten doen, er is een vergaderlocatie, de varkensstal kan bezocht worden en er is een winkel, die op alle dagen open is, behalve op maandag. En scholen kunnen er allerlei lessen volgen.

Ook is er al een aantal jaren een schooltuin project.

“Het is fijn om mensen van alle leeftijden de kans te geven iets van het natuurlijke evenwicht te leren en ze ervan te doordringen, dat ze er zelf deel van uitmaken en er invloed op kunnen hebben”. Jan weet ook stadse kinderen te interesseren en kinderen van andere culturen. Jaarlijks gaat hij de uitdaging aan en laat kinderen bijvoorbeeld kennis maken met gewassen, die “vriendjes” zijn van

elkaar. De kinderen zaaien in hun eigen tuintje rijtje om rijtje, worteltjes en uitjes. Uitjes jagen die vervelende wortelvlieg weg en worteltjes jagen de schadelijke uien-vlieg weg! Hoe simpel kan het zijn; als je voor deze teeltmethode kiest, hoef je niet te kiezen voor gif. **Heel eenvoudige handeling, heel belangrijke boodschap: Jouw keuzes hebben gevolgen, in het klein, maar ook in het groot.** Hier leren kinderen iedere keer als ze in hun tuintje komen werken, dat alles wat ze doen een gevolg heeft voor de planten, positief of negatief.

Toch weet hij dat niet iedere school hiervoor open staat, soms valt of staat het met een enkele, gemotiveerde docent. En in het agrarisch onderwijs staat het vak biologisch ondernemen nog niet vanzelfsprekend op het rooster.

Als je overigens denkt dat biologisch ondernemen iets te maken heeft met terug in de tijd gaan, met ouderwetse techniek of alleen maar handenarbeid, dan kom je bedrogen uit. Voeren bij Jan gaat via de computer en een elektronisch oormerk, oogsten gaat met hydraulisch aangedreven machines, er zijn zelfdenkende spoelmechanismen, de

vier winkelmedewerkers vallen gewoon onder de CAO en er worden ook (eerlijke) prijsafspraken gemaakt binnen de branche. **De milieuprincipes van toen zijn in een modern, werkbaar en eerlijk jasje gestoken!**

Ook is er een Facebooksite en een Twitteraccount. En natuurlijk een website: www.overesch.nl (overigens echt de moeite waard om daar eens op te kijken. En je zult je verbazen over het winkelassortiment en de diverse activiteiten op het bedrijf.)

Ondertussen lees ik dat Hak heeft aangekondigd vanaf 2027 volledig te zijn overgestapt op biologische teeltproducten voor de Nederlandse markt. Dat lijkt me goed nieuws. Het gaat de biologische kant op, maar het gaat nog niet zo vlug. Aan Jan zal het niet liggen.....

Als ik in de auto stap naar huis, zie ik hem in mijn buitenspiegel al weer op de trekker stappen:

“Er is met uitrijden vanmorgen wat mest op de doorgaande weg terecht gekomen, of we dat nog even willen wegvegen.....”.

Meike Wittermans

Het Gentiaanblauwtje

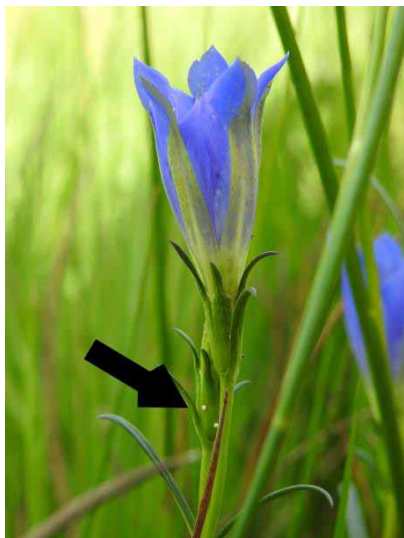
Deze dagvlinder komt voor op vochtige heide- en veengebieden en op graslanden in Nederland. De vlinder kun je herkennen aan de blauwe kleur op de bovenkant van de vleugels en staat op de lijst van bedreigde vlindersoorten.

Het is een broedparasiet net als de koekoek, want haar jongen worden groot gebracht door mieren. Het vrouwtje legt haar eitjes op de klokjesgentiaan (=waardplant). Na 10 dagen kruipt de larve uit het eitje en eet zich een weg naar de zachte bloemdelen in het binnenste van de bloem. Weer 10 dagen later kruipt hij naar buiten en laat zich op de grond vallen. Nu is het te hopen dat de mieren van het soort *Myrmica* (bijvoorbeeld de bossteekmier) de larve op pakken en mee nemen naar hun nest. Ze zien deze vlinderlarven namelijk aan voor hun eigen larven; de larven van het gentiaanblauwtje hebben namelijk dezelfde geur. De mieren beschermen en zorgen voor de larven van het gentiaanblauwtje. Ze zijn groter dan hun eigen larven en worden daarom meer gevoed zodat ze gezonder en sterker worden. Het nadeel is dat het mierenvolk krimpt omdat er meer energie gestopt wordt in de vlinderlarven.

De larven verblijven gedurende de herfst, winter en lente in het mierenest tot aan de verpopping in juni / juli. Zodra de vlinders uit de pop komen verlaten ze het nest. Dit moet snel gebeuren, omdat de mieren de vlinders wel als vijand in hun nest zien en ze dan aanvallen. De mannetjes en vrouwtjes zoeken elkaar op waarna de cyclus zich herhaalt. De vlinder vliegt in één generatie per jaar van begin juni tot eind augustus, met een piek tussen 20 juli en 20 augustus.

Alles moet kloppen wil deze mooie vlinder zich kunnen voortplanten. Ogen open dus in gebieden waar het klokjesgentiaan te vinden is!

Karin In 't Veld

Natuur dichtbij huis

Om te genieten van de natuur hoeft je natuurlijk niet ver van huis. Ook als je iets heel bijzonders wilt zien. Tenminste als je het ziet... Zo groeit er in onze straat al een paar jaar de brede wespenorchis. Vlakbij de zeer frequent bezochte brievenbus, die tegenwoordig nog zeldzamer is dan deze orchidee. Maar behalve een hond merkt niemand deze toch fraaie plant op. Groen tegen groen, dat werkt in het voordeel van de plant. Zij staat er nog steeds, nu, zoals op de foto te zien al uitgebloeid. Klaar om straks de talrijke fijne zaadjes te verspreiden. Zeldzaam is deze plant niet. Ik heb haar vaak op verschillende plekken in het park Drostenkamp waargenomen.

Uitgebloeide brede wespenorchis

moeraswespenorchis.

De andere foto is van de **moeraswespenorchis**. Genomen in het Hoge Broek. Daar breidt deze nauw verwante, maar wel zeer zeldzame soort zich jaarlijks uit.

Goudgele plooiparasol op dag 2, 3 eb 4

Nog dichterbij huis of beter gezegd ín huis valt ook iets bijzonders waar te nemen. Je moet dan wel je planten op de vensterbank in de gaten houden ook als je ze slechts één keer per week water geeft. Op dag 1 zie ik een hele kleine jonge scheut tevoorschijn komen. Wel een beetje bleek, maar ik besteed er verder geen aandacht aan. Maar op dag 2 zie ik het duidelijk: dit is geen scheut, maar een paddenstoel. Het is de laatste tijd wel erg nat (buiten) maar toch nog géén herfst! Op dag 3 is de paddenstoel duidelijk gevormd. Te lui om zelf te gaan determineren maak ik een foto voor de app. Antwoord aldaar: *Coprinus domesticus*. "Van het

huis dus". Dat moet wel kloppen. Leuk om onze paddenstoelenman hiervan op de hoogte te stellen. Maar dan komt de ware kennis naar boven: géén Coprinus, maar een Leucocoprinus. En wel de birnbaunii. De goudgele plooiparasol. Ook wel de bloempotparasol genaamd. Komt hier in Nederland in het wild niet voor, maar dus wel in bloempotten. Op dag 4 is de pret voor de paddenstoel en mij alweer voorbij: een miezerig verdroogd hoopje is al wat er rest.

Tekst en foto's: *Jan Hendriks*

Attentie!!!

Willen alle werkgroepen en het bestuur nog eens goed kijken of alle pagina's van onze nieuwe website: <https://www.ivn.nl/afdeling/raalte/> up to date zijn?

Mocht je daar wat in willen veranderen, dan kun je dit rechtstreeks doorsturen naar

Jos Harink:
j.harink@gmail.com

Hoor wie klopt daar kinderen.....

Terwijl de regen met bakken uit de hemel viel hoorde ik, naast het geluid van het water op het dak, nog een heftig, kloppend geluid. Het leek wel een roffel van een specht. Toch maar even de tuin in om te kijken.....

En ja hoor... Bij één van de gierzwaluwkasten van onze burens was een specht druk in de weer. Hij roffelde nog even door, maar toen het nog harder begon te regenen probeerde hij te vergeefs in één van de andere kasten zijn heil te zoeken en koos daarom maar voor een droger plekje in onze eikenboom.

Marie-José van Beurden

Jaarverslag Werkgroep Gierzwaluwen 2022

Later dan normaal werden de eerste gierzwaluwen in Raalte gezien: op 9 Mei en pas enkele weken later zagen we de aantallen die we normaal gewend waren. De grote uittocht op het eind van de broedperiode was verrassend vroeg, namelijk rond 17 tot 20 Juli, vroeger dan normaal. Mogelijk dat de zeer warme dagen in de tweede helft van juli daaraan debet zijn geweest? Opvallend was dat we begin augustus enkele meldingen kregen van dorpelingen, die een gierzwaluw op de grond zagen, die zich hopeloos voortbewoog. Via een raam op de eerste verdieping hebben we hem kunnen helpen met een succesvolle start in het luchtruim!

De omstandigheden om de aantallen gierzwaluwen nauwkeurig te kunnen waarnemen werden vooral in mei en juni, bemoeilijkt door de dichte bewolking.

In de maand juli ging dit veel beter en hebben we bij heldere hemel vooral goed kunnen waarnemen hoeveel gierzwaluwen er rond hun broedplaatsen cirkelden. Zo hebben we een goed beeld kunnen vormen van de aantallen en een

goede schatting kunnen maken van de nestplaatsen in de vele buurten in Raalte.

Met ons drieën, te weten Marjan Voorhorst, Hugo Sterkman en Jan van Dam hebben we elke week vaak 2 tot 3 avonden en soms ook wel overdag en rond 9 uur in de ochtend gepost, zodat we op die manier een goed en betrouwbaar beeld van de aantallen gierzwaluwen en de diverse locaties in Raalte-Dorp waar zij zich bevinden.

Het is ons nog niet gelukt om heel precieze aantallen en plaatsen van broedsels te melden, daarvoor is zeker meer tijd en mankracht nodig, maar het geeft wel een betrouwbaar beeld van de aantallen broedsels, die zich op verschillende locaties in Raalte-Dorp bevonden.

Een overzicht van de gierzwaluwen en de invliegers in de wijken in Raalte-Dorp:

- We zagen in de wijk Raalte-Zuid zeker 90 tot 95 gierzwaluwen, wij denken dat er ongeveer 45 invliegers gebroed hebben.
- In Raalte-Noord aan beide zijden van het Overijssels kanaal zagen we zeker meer dan 100 gierzwaluwen en het aantal broedsels hebben we geschat op ongeveer 50 invliegers.
- In de Rozenstraat, waar bij de herbouw neststenen zijn ingemetseld, is er sprake van een groeiend aantal gierzwaluwen. We telden zeker 50 gierz-

zwaluwen in de omgeving daar. We denken dat er 25 invliegers zijn. Een prachtig resultaat!

- In de Westdorplaan, de Göbelstraat en omgeving, zijn in totaal ca. 12 invliegers en in totaal zeker 35 gierzwaluwen gezien. Redelijk stabiel.
- De Iepensingel en de Esdoornstraat en verderop een voor ons nieuwe kolonie van ca. 15 gierzwaluwen aan de Wilgensingel, we denken dat er in deze straten-zeker ook 6 invliegers zijn geconstateerd.
- In de Laurierstraat en omgeving bij de Koriander zagen we enkele keren ongeveer 15 gierzwaluwen met naar waarschijnlijk ook broedparen.

In totaal zijn er plus/minus 320 gierzwaluwen en 130 geschatte invliegers in het dorp Raalte.

In de laatste jaren zijn er door onze werkgroep tot nog toe 50 nestkasten geplaatst.

Salland Wonen heeft ons een 4 tal neststenen geschonken en laten in metselen in een 10 meter hoge muur van het gebouw van Dimence, in de directe omgeving van de Rozenstraat, dit vanwege de goede samenwerking!

Marian en Hugo zijn in Zwolle naar een interessante informatieavond omtrent gierzwaluwenbescherming geweest.

Ook hebben Hugo en Jan deelgenomen aan een leerzame Zoom meeting, georganiseerd door Johan Tilholt over zijn ervaringen met nestkasten en allerlei praktische tips.

Wij zijn gestart met nestcontrole en eventueel herstelwerk van opgehangen nestkasten en beoordeling van eventuele broedsels of aanwijzingen op broed. Belangrijk is ook jaarlijks minimaal één keer contact te hebben met de bewoners van de huizen waar we nestkasten hebben hangen.

Wij vinden als werkgroep dat we de mogelijkheid moeten hebben, om bij sloop van woningen en eventuele nieuwbouw er tijdig op te kunnen wijzen, dat er verschillende mogelijkheden zijn, om bij de bouw neststenen aan te brengen als ideale nestgelegenheid voor gierzwaluwen. Immers met de huidige nieuwbouw hebben gierzwaluwen hier, zonder deze voorzieningen, weinig plek om te broeden. Extra motivatie daarvoor kan zijn dat zoiets is te combineren met een mooi esthetisch effect! Ook bij eventuele nieuwbouw plannen is het wijs om in een vroeg stadium aandacht te vragen om nestgelegenheid te creëren voor gierzwaluwen.

Met ingang van het komend jaar is Hugo Sterkman bereid gevonden om de functie van coördinator, die Jan van Dam vanaf 2004 heeft vervuld, over te

nemen. Jan blijft wel beschikbaar als deelgenoot van de werkgroep, trouwens deze werkgroep zou graag meer enthousiastelingen voor dit mooie werk verwelkomen!

Tot slot wil ik Hugo en Marian van harte bedanken voor de prettige samenwerking!

Jan van Dam
coördinator

Vijf sterren hotel!

Roel Kuik en Mathieu Kunnen hebben het vernielde insectenhotel in Raalte-Noord, bij het viaduct, vakkundig gerepareerd.

Dankzij hun staat er weer een mooi hotel, waar al meteen de eerste bewoners werden gesignaleerd.

Geen wonder, want welk insect zou hier niet graag logeren?

Tijdens de reparatie van het Insectenhotel van de imker vereniging kwam ik in een van de bamboe stengels tegen een nest met lieveheersbeestjes tegen.

Mathieu Kunnen

Vroege en late steenuilen

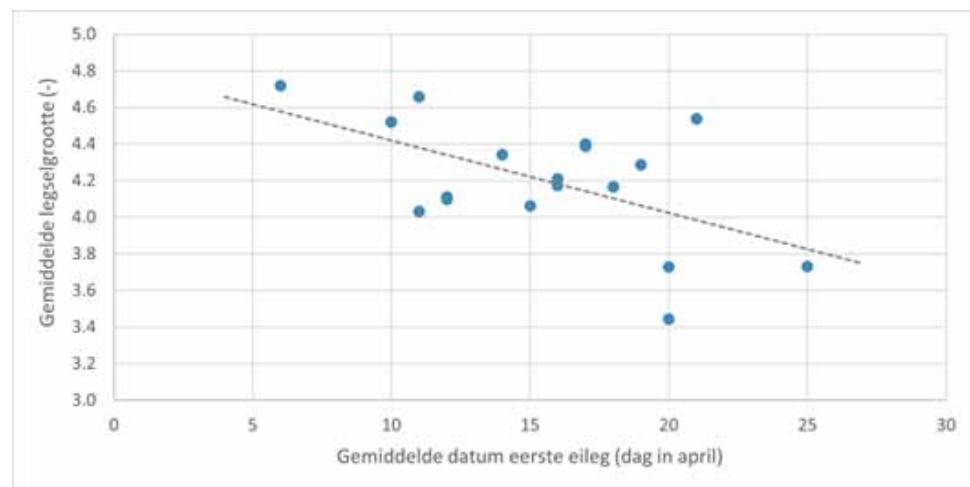
Steenuilen beginnen vaak half april met leggen van het eerste ei, maar er zijn vroege en late jaren, en ook binnen een jaar zijn er vroege en late broedsels. In dit artikel kijk ik naar de verschillen, op basis van de gegevens van 681 legfels in de gemeente Raalte, die wij als steenuilenwerkgroep in de loop van de jaren verzameld hebben.

Vroege en late jaren

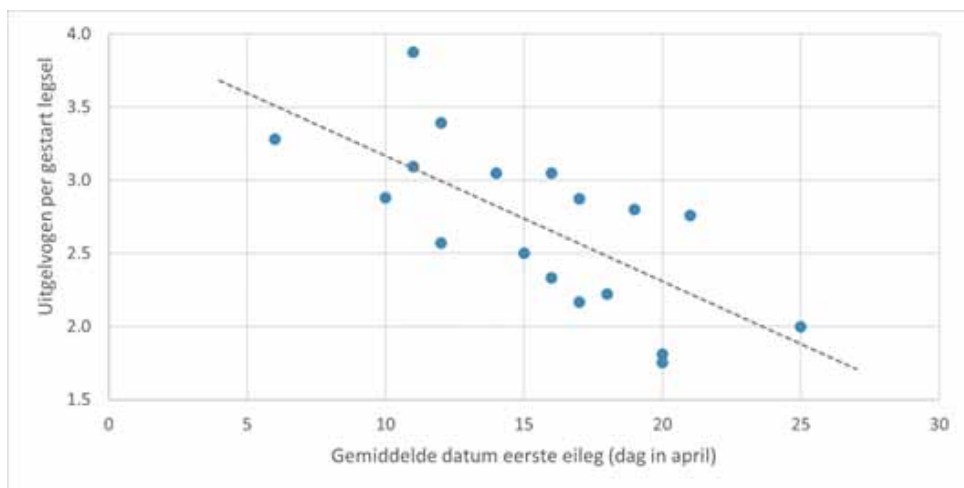
Bij het ringen van de jonge steenuilen meten we de vleugellengte. Hiermee kunnen we de leeftijd van de jongen inschatten, en als ook het aantal gelegde eieren bekend is, kunnen we daarmee uitrekenen wanneer het eerste ei ongeveer is gelegd.

Gemiddeld wordt het eerste ei bij ons op 15 april gelegd, dit is ongeveer 1,5 dagen eerder dan het landelijk gemiddelde over dezelfde periode (zoals berekend door Sovon). De gemiddelde datum is niet ieder jaar hetzelfde. 2013 was een bijzonder laat jaar, waarbij het eerste ei gemiddeld pas rond 25 april werd gelegd. Het jaar erop werd juist uitzonderlijk vroeg begonnen, met gemiddeld al op 6 april het eerste ei.

De onderstaande grafieken laten het verband zien tussen de gemiddelde legfelgrootte en het aantal uitgevlogen jongen per gestart legfel als functie van de dag in april waarop het eerste ei is gelegd.

Figuur 1: De gemiddelde legfelgrootte per jaar uitgezet tegen de dag in april waarop gemiddeld het eerste ei is gelegd.

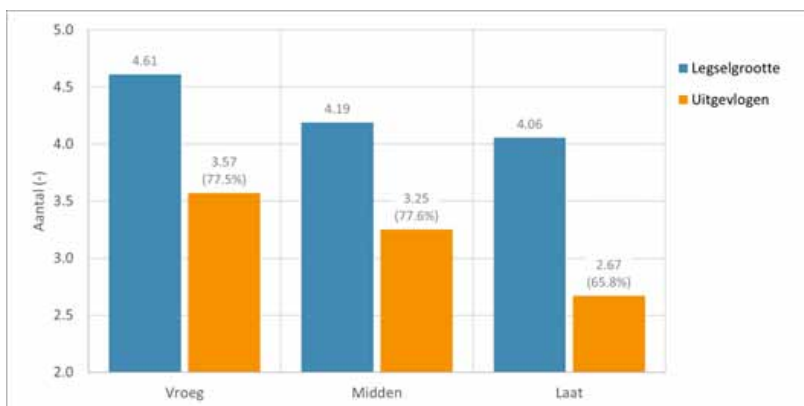
Figuur 2: Het aantal uitgevlogen jongen per legsel per jaar uitgezet tegen de dag in april waarop gemiddeld het eerste ei is gelegd.

Uit figuur 1 en 2 volgt overduidelijk dat hoe eerder in het jaar de eieren gelegd worden, het groter het legsel uiteindelijk wordt, en hoe meer jongen er uitvliegen per gestart legsel.

Uit figuur 1 blijkt dat in vroege jaren zo'n 0,8 eieren per legsel meer gelegd worden dan in de late jaren. Het verschil in het aantal uitgevlogen jongen is met 1,6 zelfs nog een stuk hoger. Dit betekent ook dat de toename in het aantal uitgevlogen jongen niet alleen komt omdat er meer eieren zijn gelegd.

Vroege en late legfels

Voor ieder jaar heb ik de legfels waarvan de datum waarop het eerste ei is gelegd opgedeeld in ongeveer gelijke groepen met vroege, gemiddelde en late legfels. In late jaren ligt de grens tussen de groepen dus later in het jaar. Door deze groepen te vergelijken wordt het effect van vroege en late jaren opgeheven.

Figuur 3: De gemiddelde legselgrootte (blauw) en het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen (oranje) voor vroege, midden en late legsels. Alleen de legsels waarvan de datum waarop het eerste ei gelegd is bekend is, zijn meegenomen. Dit zijn vooral nesten waarbij minstens één jong is uitgevlogen. De aantallen liggen daarom hoger dan in figuur 1 en 2.

Figuur 3 laat duidelijk zien dat ook binnen een jaar de vroegste legsels uit de meeste eieren bestaan, en ook de meeste uitgevlogen jongen opleveren. Als we in detail kijken, dan zien we dat het verschil in de legselgrootte tussen de vroege en de middelste legsels veel groter is dan het verschil tussen de middelste legsels en de late legsels. Tegelijkertijd is het percentage eieren dat een uitgevlogen jong oplevert ongeveer gelijk voor de vroege en de middelste legsels, terwijl er bij de late legsels veel meer uitval is.

Conclusies

De datum waarop het eerste ei van een steenuilenlegsel wordt gelegd heeft een groot effect op het resultaat. Niet alleen zijn vroege legsels groter, ook is de kans dat een gelegd ei uiteindelijk een uitgevlogen jong oplevert groter. Dit effect is zichtbaar door te kijken naar jaargemiddeldes, maar ook door te kijken naar legsels in hetzelfde jaar.

Het is niet waarschijnlijk dat de betere resultaten veroorzaakt worden door het moment waarop het eerste ei gelegd wordt. Als dit zo zou zijn, dan zouden vrouwtjes met een erfelijke aanleg om vroeg te starten met het broedsel, meer jongen groot krijgen en daarmee zou deze aanleg in een populatie snel dominant gaan worden. Veel waarschijnlijker is dat de steenuilen hun gedrag aanpassen aan de omstandigheden. Juist in de jaren met veel voedsel (muizen) komen de vrouwtjes met een goede conditie uit de winter. Ze kunnen dan eerder beginnen met eieren leggen en zijn ook in staat om meer eieren te produceren. Door de overvloed aan voedsel is de kans ook groter dat de eieren uitkomen (het vrouwtje krijgt voldoende voedsel van het mannetje en kan blijven broeden) en ook de kans dat jongen omkomen door voedseltekort is een stuk kleiner. Dit effect is zichtbaar tussen goede en slechte jaren, doordat de muizenstand in de hele gemeente vaak goed of slecht is, maar ook binnen de jaren; op sommige plekken is het voedselaanbod nu eenmaal beter dan op andere plekken.

Het kan interessant zijn eens te kijken naar de verschillen per locatie. Zijn het altijd dezelfde plekken waar vroeg of juist laat wordt gelegd? En als dat zo is, is er dan iets te zeggen over waarom sommige locaties altijd vroege of juist late legsels opleveren? Dit is wat lastiger uitzoeken, omdat locaties vaak jarenlang bezet zijn door hetzelfde paartje uilen. De vroege start hoeft dan niet door de locatie te komen, het kan ook aan de uilen liggen.

Marco Tijs
Steenuilenviergroep IVN Raalte

Vers van de vegetarische slager

In de mycologie (paddenstoelen/schimmelkunde) is het gebruikelijk dat de wetenschappelijke, Latijnse namen worden gebruikt. Dat komt omdat de mycologie in het begin voornamelijk door professionele wetenschappers werd beoefend. Toen deze later gingen samenwerken met amateurs in een vereniging (de Nederlandse Mycologische Vereniging), hebben die amateurs bijna automatisch die gewoonte overgenomen. Het is ook veel

duidelijker, want met de Latijnse naam weet je direct precies welke soort wordt bedoeld. Dat was wel anders met de Nederlandse namen, want vaak kwam het voor dat voor één bepaalde paddenstoel meerdere Nederlandse namen in omloop waren. Om daar een eind aan te maken heeft de NMV op zeker moment een heuse Nederlandse namencommissie in het leven geroepen en die bepaalt vanaf dat moment hoe de officiële naam moet luiden, wat resulteerde in het Nederlandse namenboekje. De meeste schrijvers van paddenstoelenboeken nemen die namen tegenwoordig keurig over.

Maar die namen moeten verzonnen worden natuurlijk en men probeert zo veel mogelijk een paddenstoel beknopt daarmee te omschrijven. Daar zijn in de loop der tijd toch wel wonderlijke namen uit voortgekomen hoor! Want niet elk commissielid had dezelfde inslag; de één was een pietje precies, een ander weer meer een romanticus die sprookjesachtige namen verzon, of een lekkerbek die paddenstoelen associeerde met bepaalde etenswaren, zoals bij voorbeeld:

Blauwe kaaszwam,
Anijstrechtterzwam,
Eekhoorntjesbrood,
Duivelsbrood,
Oesterzwam,
Levermelkzwam
Spekzwoerdzwam,

Maar ook de Biefstukzwam:

biefstukzwam

zoals zijn naam al wat doet vermoeden, lijkt die ook sprekend op een sappig stuk rood vlees (de Latijnse naam luidt *Fistulina hepatica*, maar dat verwijst nu weer naar lever). In vochtige toestand 'zweet' deze zwam veel (overtollig) vocht uit, bloedrood van kleur, wat boven op de hoed resulteert in een bloederige gelatinelaag en onder de paddenstoel hangen dan vaak bloedrode druppels. De zwam voelt ook aan als een stuk vlees en wanneer je er een stuk uit snijdt blijkt de overeenkomst nog sterker; een bloedrode massa, dooraderd met hele fijne witte lijntjes als was het doorregent. Een fikse rand spek (de buisjeslaag) completeert dan het geheel. De zwam komt voor op oude eiken of stronken daarvan.

Voordat smulpapen nu direct het bos in hollen om een gratis stuk vlees te bemachtigen; ofschoon hij in Engeland 'Poor men's steak' heet, hij stelt culinair niets voor; de smaak lijkt niet op vlees en is toeberaid wat zurig. Maar in verse toestand fraai om te zien en te bewonderen.

Die padd'nstoel'nkjerl,

André Houter

Kraters tussen de tegels

Wie maken toch die zandhoopjes op de openbare weg? Een piepklein rond gaatje geeft wel een hint wie de verdachte kan zijn, dat doet bijvoorbeeld de mier niet.

De regenworm dan? Die maakt wel hoopjes boven de grond, maar die zijn niet zo netjes geconstrueerd. En de muis? Of een graafwesp? Mysterieus..... Zoek maar eens zo'n pluimachtig hoopje tussen de tegels en wacht tot het diertje zich laat zien. De natuur is prachtig!

Meike Wittermans
Foto's: Ine Kappert

Krapte op de woningmarkt

In 2017 heb ik een kerkuilenkast gemaakt en opgehangen in een kapschuur in het buitengebied van Heeten. Een kast met twee compartimenten, een balkon en vrij uitzicht op het noorden. Het duurde nog tot de winter van 2020 - 2021 voor de eerste potentiële huurder zich meldde; er lagen braakballen in de kast van het formaat 'kerkuil'. Ik heb toen een camera in de kast geplaatst, zodat ik alle activiteiten goed in de gaten kon houden. Met succes, want op een paar van de koudste dagen van het jaar was er een kerkuil te zien op de beelden.

Figuur 1: De huurwoning, met balkon en fraai uitzicht.

In het voorjaar erop was de kerkuil verdwenen, en werd de kast bewoond door een paartje hollen-duiven! In dat jaar hebben de duiven vier broedpogingen gedaan, zijn er acht eieren gelegd en drie jongen uitgevlogen.

Ook in 2022 was de kast bezet door een paartje hollenduiven. Het stel heeft tussen maart en oktober maar liefst zes keer gebroed, daarbij twaalf eieren gelegd en zeven jongen grootgebracht.

De afgelopen winter was het weer de beurt aan de kerkuil, die zich mooi liet zien op de camerabeelden en zeker één dag in de kast heeft doorgebracht. De kerkuil heeft waarschijnlijk vaker een bezoek gebracht, want er lagen veel braakballen en enkele muizen in de kast.

In het voorjaar lieten de hollenduiven zich weer zien, en al in februari begonnen ze met de inrichting van de woning met een slordig nest van takjes. Duiven voeden hun jongen met speciale duivenmelk, een eiwitrijke vloeistof die de ouders in hun krop produceren. Hierdoor zijn ze niet afhankelijk van eiwitrijke insecten waarmee veel andere vogelsoorten hun jongen voeren. Volgens de boekjes broeden hollenduiven dan ook van maart tot en met oktober. De hollenduiven in de kerkuilenkast hadden de boekjes duidelijk niet gelezen, want al op 14 februari werd het eerste ei gelegd. De jongen kropen op 2 maart uit het ei, maar anderhalve week later waren beide jongen dood.

Een week later werd er al een nieuw ei gelegd, maar dit legsel werd al snel verlaten en het ei is op 25 maart door mij verwijderd.

Een dag later bleek de woning gekraakt door een kerkuil! Kerkuilen zijn normaal 's nachts actief, en brengen de dag door op een veilige schuilplek. Bij nadere inspectie van de inhoud van de kast vond ik meerdere braakballen, dus de kerkuil was al vaker langs geweest. Zou dit de reden zijn waarom er al twee legfels van de holenduif mislukt zijn?

De holenduiven gaven het nog niet op; er werd in rap tempo een nieuw nest gebouwd. Op 31 maart werd er weer een ei gelegd en was het derde legsel van het jaar een feit.

De kerkuil zelf heb ik niet meer gezien, maar op 5 april leek het duivenlegsel toch weer mislukt. In het nest van de holenduiven lag behalve het duivenei ook een heel assortiment muizen! Ik telde vijf bosmuizen, één veldmuis en drie huisspitsmuizen.

Een kerkuil mannetje kan proberen om een vrouwtje te verleiden met een 'bruidsgeschenk' van muizen. Als het vrouwtje tevreden is met de locatie en onder de indruk is van de jachtcapaciteiten van het mannetje, dan is het 'huwelijk' beklonken. Misschien heeft het mannetje geen vrouwtje kunnen vinden, of anders was ze misschien niet te spreken over een paartje holenduiven als onderhuurder? In elk geval heb ik een week of twee later de kast weer schoongemaakt en de inmiddels halfvergane muizen verwijderd.

Figuur 2: Een collectie muizen in het nest van een holenduif.

Sindsdien heb ik geen kerkuil of braakbal meer gezien en de holenduiven begonnen als snel met hun vierde poging. Op het moment van schrijven staan de twee jongen op het punt van uitvliegen en is het eerste ei van het vijfde legsel alvast gelegd. Of deze laatste alinea ook het einde van het verhaal is? En of er ooit nog huur betaald gaat worden? De tijd zal het leren.

Marco Tijs

Diefstal

Het is eind mei, begin juni en het is kurkdroog. Vanaf 13 mei tot 20 juni viel er nauwelijks regen,

Mijn gazongras is rood in plaats van groen. Ik kijk uit het raam en zie een merel verwoede pogingen doen iets uit de grond te peuteren. Ik volg het tafereel. Daar komt nog een 2e merel. Oh nee, dat is geen merel, maar een spreeuw, die op zo'n 20 centimeter afstand aandachtig naar de zwoegende merel kijkt. Die kijkt niet op of om maar gaat

driftig door met pikken. Dan in een flits pikt de spreeuw een dikke emelt voor de neus (snavel bedoel ik) van de merel weg. De merel pikt daarna nog een paar keer in het gat, maar ja de buit is weg.

Gerard Alferink

Pauze

Even pauze voor de harde werkers in het Boetelerveld tijdens de ledendag.

Foto: Trudy en Evert de Vos

Facebook

Beste leden en donateurs

IVN Raalte is nu ook te volgen op facebook en Instagram! Het allerlaatste nieuws en foto's zijn hier te vinden. Berichten over b.v. een activiteit of foto's die u geplaatst wilt hebben kunt u doorsturen naar: karin.intveld@home.nl.

De site moet dus steeds wel aangevuld worden.

Nu zorgen dat we veel volgers krijgen.

Jan Hendriks

Geef je mening

Het rododendronbosje in het Boetelerveld is gekapt.

Omdat naaldbomen voor droogte zorgen, werd enige tijd geleden al ongeveer twintig hectare aan bos bij het Natura-2000 gebied Boetelerveld gekapt, om zo een nattere bodem te krijgen en de natte heide weer te laten groeien. Een werkwijze, die menigeen verbaasde en teleurstelde, maar helaas noodzakelijk was

om uiteindelijk het doel te kunnen bereiken. Op dit moment wordt er weer flink gekapt en is ook het rododendronbosje verdwenen. Wij zijn benieuwd, hoe jullie als IVN-er erover denken.

Stuur je mening naar: kleefkruid@outlook.com . Je leest er dan meer over in het volgende kleefkruid.

Foto: *Ine Kappert*
Marie-José van Beurden

Bestuur en coördinatoren

Bestuur

Voorzitter:

Jan Hendriks
Drostenkamp 30
8101 BZ Raalte
Tel. 0572 - 354381
hendriks1949@kpnmail.nl

Secretaris:

Eduard Veldkamp
tentje13@gmail.com
06 - 15135706

Penningmeester:

André Houter
a.houter@kpnmail.nl
06 - 43133834

Ledenadministratie:

Grady Uyt de boogaardt
ledenadm-ivnraalte@
outlook.com
06 - 40231576

Algemeen lid:

Gerda Lennips
gerdaenraymond@gmail.com
0572 - 391821

Coördinatoren van de werkgroepen

Steenuilen:

Gerard Alferink
Tel. 0572-381767
alferink1948@gmail.com

Roofvogels:

Martijn Wijnberg
Tel. 06-29113940
martijn_wijnberg@hotmail.com

Nestkasten:

Mathieu Kunnen
Tel. 06-51586707
mjmknunen@gmail.com

Weidevogels:

Vacant

Vogelzang:

Ellen Slurink-Kleinlangevelsloo
Tel. 06-14380538
ellen@kwestievaninhoud.nl

Wilgenknotten:

Jos Tutert
Tel. 0572-357907
jamtutert@gmail.com

Jan Kerkdijk

Tel. 06-22132991
j_kerkdijk@hotmail.com

Hoogstamfruit:

Marit Maas
Tel. 06-10134104
marit.maas@maasenergysys-
tems.nl

Watervogels:

Hein Kogelman
Tel. 0572-354750
heinkogelman@hotmail.com

Kerkuilen:

Jan Legebeke
Tel. 0572 - 357782
legebekenieuwburg@
gmail.com

Wilde planten en kruiden:

Jan Hendriks
Tel. 0572 - 354381
hendriks1949@kpnmail.nl

Natuurlijke omgeving:

vacant

Gierzwaluwen:

Hugo Sterkman
Tel. 06-51392765
famsterkman@ziggo.nl

Consul Paddenstoelen

André Houter
a.houter@kpnmail.nl

Werkgroep Educatie:

- informatie stand
- kleefkruid
- website
- excursies voor volwas-
senen
- gezinsexcursies
- lezingen en cursussen

Marie-José van Beurden en
Ine Kappert

Tel. 0572 - 357345
inekappert@daxis.nl

Oproep aan alle leden!!!

Om onze ledenadministratie actueel te houden, verzoekt het bestuur ieder lid om een adreswijziging, een nieuw emailadres en een nieuw telefoonnummer zo spoedig mogelijk door te geven.

Deze wijzigingen kunnen doorgegeven worden aan:
ivnraalte@gmail.com

Programma van IVN Raalte

Alle activiteiten zijn toegankelijk voor ieder die erin geïnteresseerd is, dus zowel voor leden als niet leden.

De schaapsherder van de Lemelerberg

Een avond met herder Willem Dijkema.

Hij komt vertellen over de belevenissen met de kudde, wat hij zoal ziet en meemaakt tijdens zijn werk op de Lemelerberg.

Wanneer: Donderdag 23 november 2023
Hoe laat: 19.30 uur
Waar: Annahuis
Kosten: Gratis voor leden en donateurs. E 4,00 voor niet-leden

Winterwandeling vanuit Landbouwmuseum De Laarman

Al jaren mogen verwelkomen we trouwe deelnemers voor deze wandeling Koud of nat? Het deert de echte wandelaar niet.

Vanuit de Laarman in Luttenberg kan gekozen worden voor verschillende afstanden. En natuurlijk is er snert, warme chocolademelk en ander lekkers bij terugkomst.

Wanneer: Zondag 8 januari 2024
Hoe laat: Starten vanaf 9.30 uur
Starten: Butzelaarstraat 60, 8105 AR Luttenberg
Kosten: Zie t.z.t. de website

Foto kraanvogel:
Pascal Hendriks